

Pjan ta' hidma:

Ċivika (Ċ), Ġeografija (Ġ) u Storja (S)	
Aħdem il-blokki kollha	<ul style="list-style-type: none"> • Ċ2.1 (<i>Madwarna</i>) li tinkludi Ċ2.1.1, Ċ2.1.2, Ċ2.1.3, Ċ2.1.4, Ċ2.1.5 • Ġ2.1 (<i>Nesploraw il-Lokalità Fejn Ngħixu</i>) li tinkludi: Ġ2.1.1, Ġ2.1.2, Ġ2.1.3, Ġ2.1.4, Ġ2.1.5 • S2.1 (<i>Ejja Nilagħbu</i>) li tinkludi S2.1.1, S2.1.2, S2.1.3, S2.1.4, S2.1.5

It-Tieni Sena Primarja		ĊIVIKA
Blokk Ċ2.1 Madwarna		
Mira:	<i>Nesploraw l-ambjent ta' madwarna, l-iktar l-iskola u l-postijiet pubbliċi tal-inħawi fejn noqogħdu. Il-karatteristiċi li jagħmlu l-ambjent ta' madwarna wieħed uniku. Niskopru liema oġġetti (prodotti) nistgħu nakkwistaw mill-inħawi tal-post fejn noqogħdu u liema ma nistgħux.</i>	
kodiċi	il-ħiliet	suggerimenti għall-akkwist tal-ħiliet
Ċ2.1.1	Nikklassifikaw il-postijiet li naraw madwarna bħala PUBBLIĊI jew PRIVATI	<p>Insemmu postijiet fejn nistgħu naqbd u nidhlu mingħajr ma noqogħdu nitolbu permess lil ħadd. Xi ideat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • l-uffiċċju tal-Kunsill Lokali • ħanut jew supermarket • il-knisja • it-triq u speċjalment il-bankini • l-iskola (basta tkun fetħet u jkunu ħinijiet tal-iskola) • ġnien pubbliku u/jew bandli • fil-kampanja, • fuq tal-linja, u postijiet oħra <p>Insemmu postijiet fejn ma nistgħux nidhlu mingħajr permess. Xi ideat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dar privata • għalqa ta' bidwi fil-kampanja • ġnien privat • garaxx privat

		<ul style="list-style-type: none"> • I-uffiċċju tal-kap tal-iskola, • karozza privata, u postijiet oħra <p>Naraw kif fl-ambjent ta' madwarna nsibu:</p> <p>(a) POSTIJIET PUBBLIĊI – hawn nistgħu naqbd u nidhlu</p> <p>(b) POSTIJIET PRIVATI – biex nidhlu hawn irridu l-permess</p> <p>Għaliex mhux sew li naqbd u nidhlu f'postijiet privati bla permess? X'jista' jigr?</p> <p>Nitkellmu dwar id-dar tagħna. Hija dar privata. Min għandu permess jaqbad u jidhol? Ommi, missieri, jien u ħuti. Min ġie li jidhol imma l-ewwel iċempel jew jieħu permess? In-nanniet, iz-zijiet, kuġini, ħbieb tal-Mamà u tal-Papà, it-tabib meta nkunu morda, il-kappillan meta jiġi jbierek, eċċ...</p> <p>Anke fid-dar, m'għandniex naqbd u nidhlu kullimkien mingħajr pereżempju ma nħabbtu l-bieb.</p>
Ċ2.1.2	L-iskola bħala minjatura ta' dak li huwa pubbliku u dak li hu privat .	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introduzzjoni: Aħna għalfejn immorru l-iskola? BIEX NITGĦALLMU. X'jigr jekk immorru l-iskola u ma nitgħallmux? Niddejqu, naħlu l-flus, nagħmlu ħazin, inbatu fil-futur. Anke fl-iskola allura importanti l-ordni u d-dixxiplina. 2. Każ: Marija kienet sejra t-<i>toilet</i> bil-permess tal-għalliema. Għaddiet minn quddiem l-uffiċċju tal-Kap tal-Iskola. Rat ktieb fuq l-iskrivanija tal-Kap, daħlet u qagħdet tarah. Il-Kap tal-Iskola ċanfritha u qaltilha biex fl-uffiċċju tagħha ma taqbadx u tidhol mingħajr l-ewwel ma tħabbat. Marija skużat ruħha u ma reġġet qatt għamlet l-istess. 3. Niddiskutu: Għaliex Marija għamlet ħazin? Eż. l-uffiċċju huwa post privat, m'għandniex nidhlu mingħajr permess. 4. Nesploraw: nesploraw l-iskola biex naraw dak li hu pubbliku u dak li hu privat. Inħallu lill-istudenti jibnu l-listi ta' dak li hu privat, allura rridu dejjem il-permess, u dak li hu pubbliku, allura nistgħu naqbd u nidhlu. <ul style="list-style-type: none"> • il-klassi tagħna: min jista' jidhol? It-tfal tal-klassi, il-kap tal-iskola u l-assistenti kapijiet, l-LSA. Tfal ta' klassi oħra jiġu biss għall-bżonn u l-ewwel jitolbu permess imbagħad jidhlu. Il-ġenituri m'għandhomx jiġu fil-klassi mingħajr permess. Anke fil-klassi hemm affarijiet privati. Pereżempju m'għandna qatt nieħdu affarijiet mill-basket tat-tfal l-oħra. Insemmu affarijiet li huma privati: il-basket, il-lapes, riga, gomom, kotba, pitazzi, eċċ. Fil-fatt fuq il-pitazzi u l-kotba tagħna niktbu isimna. Għalfejn? Għax dawk huma tagħna biss. • il-kuritur: il-kuritur huwa post PUBBLIKU u minnu jista' jgħaddi kulhadd, eż. tfal mill-klassijiet kollha, għalliema, purtinara, <i>cleaners</i>, il-kap u l-assistenti kapijiet. Insemmu xi ħaġa li m'għandniex nagħmlu fil-kuritur, eż. nitkellmu ngħajtu, nittantaw tfal ġo klassijiet waqt il-lezzjoni, nigru. Dak kollu li jtellef it-tagħlim fl-iskola, m'għandna qatt nagħmluh. • I-uffiċċju tal-Kap tal-Iskola: digà rajna li dan huwa post PRIVAT; nidhlu biss bil-permess tal-Kap tal-Iskola • il-bitħa: dan huwa post pubbliku. Fil-bitħa jistgħu jinzlu t-tfal kollha, l-għalliema, kulhadd. Imma ma nistgħux

		<p>naqbd u mmorru fil-bitħa x'ħin irridu. Għaliex? (Inħalluħom jiddiskutu). Ma nistgħux nilagħbu logħob goff. Għaliex? (Inħalluħom jiddiskutu).</p> <p>5. Konklużjoni: naraw kif l-iskola, biex timxi sew, u tkun post fejn nistgħu nitgħallmu, huwa importanti li kulħadd ikun jaf x'inhu PRIVAT u x'inhu PUBBLIKU. Inpengu xena fl-iskola, eż. basket tal-iskola u niktbu PRIVAT, bitħa u niktbu PUBBLIKU.</p>
Ċ2.1.3	Nitgħallmu kif postijiet pubbliċi u postijiet privati, kollha għandhom ir-regoli ta' tmexxija tagħhom	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nisimgħu u nitgħallmu l-għanja L-ISTRIXXI: http://youtu.be/28Xc0iCJWP4. Meta t-tfal isiru familjari mal-għanja, niddiskutu magħhom fuq dawn il-linji li ġejjin: <ul style="list-style-type: none"> • l-istrixxi – x'ikunu dawn? Ġie li rajtu bħalhom? X'ifissru l-istrixxi bojad fit-triq? • kuluri – x'ifissri l-kuluri ħodor u ħomor għat-traffiku u għal min ikun irid jaqsam it-triq? 2. It-triq hija post pubbliku, imma xorta għandha r-regoli tagħha. Inħallu lit-tfal isemmu xi regoli li huma bżonnjużi fit-toroq tagħna. M'hemmx għalfejn dettalji, l-importanti huwa li nifhmu kif mingħajr regoli, it-triq, li hija post pubbliku, issir l-iktar post perikoluż fejn nistgħu nweggħu. Xi ideat li għandna nippruvaw nisiltu mingħand it-tfal: <ol style="list-style-type: none"> 3. naqsmu minn fuq l-istrixxi bojad biss 4. il-karozzi jsuqu fuq ix-xellug 5. ma nilagħbux fit-triq 6. nimxu fuq il-bankina, eċċ 7. Id-dar hija post privat – imma anke hawn insibu r-regoli inkella d-dar ma tibqax post fejn wiehed isib il-mistrieħ, imma jsir post ta' dwejjaq. Nisiltu ideat mingħand it-tfal: <ul style="list-style-type: none"> • x'jiġri jekk it-tfal jiddeċiedu li ma jridux jagħmlu l-homework imma jridu biss jilagħbu bil-kompjuter jew jaraw it-televixin. • jekk ħadd ma jnaddaf jew jaħsel il-platti • jekk immorru norqdu tard ħafna u filgħodu ndumu reqdin • jekk ħuti jkunu jixtiequ jistudjaw għax għandhom eżami u jien inkun irrid nagħmel l-istorbju • jekk kulħadd ikun irid jiekol f'ħinijiet differenti, eċċ. (N.B. <i>Niddiskutu mat-tfal l-importanza li aħna nuru x-xewqat tagħna imma mbağħad il-ġenituri ma jistgħux jagħtuna dak kollu li nixtiequ għax ma jkunx ta' ġid għalina</i>) 8. Is-supermarket u l-ħwienet huma postijiet pubbliċi – veru nistgħu naqbd u mmorru meta rridu imma anke hawn hemm xi regoli li rridu nimxu fuqhom. <ul style="list-style-type: none"> • Nista' mmur nixtri f'ħinijiet meta l-ħanut ikun magħluq? • Nista' ma nħallasx ta' dak li nixtri?

		<ul style="list-style-type: none"> • Għaliex inżommu l-kju meta niġu biex inħallsu? • Insemmu regoli oħra <p>9. Il-ġnien pubbliku / il-bandli: post pubbliku, nistgħu mmorru meta nixtiequ. Imma, nistgħu nkissru bandli? Bank nistgħu nitilgħu bil-wieqfa fuq minflok noqogħdu bil-qiegħda? Nistgħu nħammġu u narmu żibel fl-art? Nistgħu nwegġgħu tfal żgħar? Ġuvni ta' 14-il sena għandu jilgħab fuq bandla li qiegħda hemm għat-tfal żgħar? Jekk naraw il-fjuri, nistgħu naqtgħuhom biex neħduhom id-dar? Insemmu xi regoli oħra li għandna nobdu fi ġnien pubbliku.</p> <p>10. Attività: Inpenġu stampa li rridu u niktbu kapxin: IR-REGOLI GĦANDNA BŻONNHOM</p>
Ċ2.1.4	L-imġiba tajba fil-postijiet pubbliċi	<p>1. Nergġgħu nsemmu postijiet pubbliċi u niktbu l-lista fuq il-board. Ara Ċ.1.1.1 hawn fuq.</p> <p>2. Każ: Michael mar fil-ġnien pubbliku ta' ħdejn il-knisja u beda jitla' fuq il-bankijiet bil-wieqfa, jitbandal fuq il-bandli taż-żgħar, jitkellem pastaż u jgħajjat u jwerżaq għalxejn. Żewġ ommijiet li kienu hemm bit-tfal żgħar tagħhom qalulu biex jiskot. Michael qalilhom: "Hawnhekk post pubbliku, post ta' kulhadd, allura nista' nagħmel li rrid!"</p> <p>3. Niddiskutu: għaliex Michael ma kellux raġun? Għaliex għamel ħażin? Kif għandha tkun l-imġiba tagħna fi ġnien pubbliku? Inħallu lit-tfal isemmu każi ta' mġiba tajba fi ġnien pubbliku, eż. ma nħammġux, ma nilagħbux goff, ma ndejqux lill-oħrajn, ma nitkellmux pastaż, eċċ..</p> <p>4. Imġiba tajba fil-knisja: nuruhom żewġ stampi, tifel bi flokk taċ-ċingi u tifel liebes pulit. Liema lbies jixraq għall-knisja? Nisiltu mingħand it-tfal iktar eżempji ta' mġiba tajba fil-knisja – naslu għall-quddies fil-ħin, ma nitkellmux jew infixklu xi servizz, eċċ...</p> <p>5. fuq il-karozza tal-linja: nisiltu mingħand it-tfal eżempji ta' mġiba tajba fuq tal-linja – eż. meta jitla' anzjan, inċedulu postna, ma ngħajtux, ma ntellgħux saqajna fuq is-sit, inlestu flus bl-eżatt għall-biljett, ma noqogħdux bil-wieqfa jekk ikun hemm post bil-qiegħda, ma nkellmux lix-xufier waqt li jkun qiegħed isuq, ma nippruvawx ninzlu waqt li l-karozza tkun għadha miexja.</p> <p>6. fil-kampanja: (nisiltu mingħand it-tfal) ma nqallbux ħitan tas-sejjeħ għall-bebbux, ma nidħlux f'għelieqi privati, ma ngħaffgħux ħamrija, ma naqtgħux fjuri u pjanti, ma nkissrux sigar, ma nqabbdux nar għall-barbecues, eċċ..</p> <p>7. Konkluzjoni: ngħidu għaliex l-imġiba tajba hija xi ħaġa li għandha tkun dejjem u kullimkien.</p>
Ċ2.1.5	Nidentifikaw l-oġġetti li nsibu nixtru mill-inħawi qrib l-iskola, u oġġetti oħra li ma nsibux nixtru mill-inħawi ta'	<p>1. Nisimgħu u nitgħallmu l-għanja: IX-XIRJA – http://youtu.be/RIS3IjAsuY. Insemmu żewġ frottiet li jissemew: lumi u tuffieħ. Naraw kif bosta oġġetti tal-ikel nistgħu nixtruhom minn madwarna mingħajr ma noqogħdu mmorru 'l bogħod.</p> <p>2. Nitgħallmu minn dawn iż-żewġ każi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Każ A: Salvinu jsib jixtri dak kollu li jkollu bżonn għall-iskola mingħand l-<i>istationer</i> ta' quddiem il-knisja:

madwarna

- pitazzi, lapsijiet, gomom, kotba, kollox.
- **Każ B:** Missier Salvinu s-sena l-oħra bidel il-karozza qadima li kellu ma' waħda ġdida. Wara li dar ħafna *showrooms* xtara karozza minn raħal kbir lejn iċ-ċentru ta' Malta.
3. **Il-ħwienet li l-iktar niġu bżonn:** Nagħmlu lista tal-oġġetti li xtrajna dan l-aħħar. Inħallu lit-tfal isemmu huma. Xi eżempji: żarbun, T-Shirt, tliet pitazzi, biro, riga, qmis, laring, ħaxix, ħalib, ħobż, cereals, eċċ.. Niktbu l-listi fuq il-*board*.
4. **Nikklassifikaw:** noħolqu kuluri differenti u nagħmlu ċirku madwar l-oġġetti li jkollna fuq il-*board*, skont il-kuluri li ġejjin:
- aħdar – affarijiet tal-ikel: eż. laring, ħaxix, ħalib, ħobż, cereals,
 - aħmar – lbies u ħwejjeg: eż. żarbun, T-Shirt, qmis
 - blu – affarijiet oħra, eż. tliet pitazzi, biro u riga
5. Nidentifikaw il-ħwienet minn fejn xtrajna dawn l-affarijiet kollha. Inħallu lit-tfal jindikaw kemm huma 'l bogħod il-ħwienet imsemmija mid-dar tagħhom. Jistgħu jindikaw dan b'diversi modi; xi eżempji:
- Bil-mixi (domna nimxu jew imxejna biċċa żgħira biss? Għaddejna minn ħafna toroq differenti?)
 - Bil-karozza (domna nsuqu jew soqna għal ftit ħin biss? Bqajna fir-raħal tagħna jew morna go raħal ieħor?)
 - Bil-karozza tal-linja (irkibna karozza waħda jew kellna nibdlu l-karozza?)
6. Naraw kemm huma importanti l-ħwienet f'ħajjitna. Bil-ħwienet ħajjitna hija iktar komda u sabiħa.
7. Fin-numru 2 hawn fuq, f'każ B, semmejna kif missier Salvinu, biex xtara karozza, kellu jmur f'raħal 'il bogħod minn fejn joqogħdu huma. Insemmu xi oġġetti oħra li ma nsibux nixtru mill-viċin tagħna. Dejjem nagħmlu l-punt li skont fejn inkunu noqogħdu. Normalment f'raħal żgħir ma nsibux kumditajiet ta' ħwienet daqs xi belt jew raħal kbir. It-tfal jibdew jirrealizzaw jekk raħal twelidhom huwiex belt kummerċjali jew raħal kwiet.
8. **Nixtru bil-għaqal:** hawnhekk, bil-prudenza kollha, inħajru lit-tfal jaħsbu kemm ikun għaqli li:
- ma nixtrux affarijiet li m'għandniex bżonn
 - naraw prodott meta jiskadi
 - naraw li ma nixtrux wisq prodotti li mhux tajbin għal saħħitna (eż. ħelu, boroż, snacks melħin eċċ)
 - naraw li jagħtuna bqija tajba
 - naraw x'għandna bżonn qabel immorru nixtru mhux fil-ħanut
 - ma nidrawx nixtru bid-dejn; l-aħjar l-ewwel infaddlu għal xi ħaġa, imbagħad nixtruha
 - kodiċi tax-xiri – naraw li jkun prodott tajjeb, nagħtu kas l-iskadenza, flus tajbin
9. Nagħmlu tpenġija bil-kapxin: IL-FLUS IMPORTANTI – NUŻAWHOM SEW

It-Tieni Sena Primarja		ĠEOGRAFIJA
Blokk Ġ2.1 Nesploraw il-lokalità fejn ngħixu Mira ta' Tagħlim: Nesploraw il-postijiet pubbliċi u nidentifikaw il-fatturi fiżiċi tal-ambjent fejn noqogħdu. Nidentifikaw l-aħjar mezz kif nistgħu mmorru minn post għal ieħor. Nidentifikaw l-element uman fil-lokalità tagħna u nesploraw modi kif il-bniedem jikkontrolla l-ambjent kif ukoll jadatta ruħu għalih. Kif il-bniedem juża l-art biex ikollu x'jiekol.		
kodiċi	il-ħiliet	suġġerimenti għall-akkwist tal-ħiliet
Ġ2.1.1	nagħmlu stħarriġ sempliċi tal-post (<i>neighbourhood</i>) fejn noqogħdu	<p>Inħarsu mit-tieqa tal-klassi u nosservaw l-ambjent li bih hija mdawra l-iskola. Fejn il-klassi ma tippermettix nistgħu anke noħorgu ftit barra fl-inħawi fil-qrib u nnizzlu fuq biċċa karta dak li nosservaw biex imbagħad naħdmu fuqu fil-klassi. Huwa importanti li kull haġa li nnizzlu, nitkellmu dwarha u ngħid x'użu għandha għalina. Dawn huma biss xi eżempji; dak li ma nistgħux naraw, inħalluh barra u minflok ninkludu dak li nkunu qed naraw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • il-bini: fil-bini jgħixu n-nies; il-bini jipproteġina mix-xemx u mill-irjieħ u x-xita; fil-bini nsibu d-djar tal-bnedmin • il-knisja: bil-koppla u l-kampnari; hawnhekk l-Insara jmorru jitolbu; il-bini tal-knisja sewa ħafna flus u sagrafiċċi biex inbena; Malta għandna ħafna knejjes sbieħ u t-turisti tgħidx kemm iħobbu jżuruhom meta jkunu Malta • it-toroq: dari kienu kollha ħofor; illum lixxi mhux ħażin. Minnhom jgħaddu l-karozzi u bihom nistgħu mmorru minn dar għal oħra u minn post għal ieħor • is-siġar: dawn isebbħu l-ambjent li ngħixu fih; jagħtuna l-arja li nieħdu fil-pulmun • il-ġnien pubbliku: dan huwa spazju tassew bżonnjuż, speċjalment għal dawk il-ħafna nies li llum jgħixu f'xi flat u għalhekk id-dar m'għandhomx spazju fejn jilagħbu; hawnhekk nistgħu mmorru u nilagħbu mingħajr periklu • u eżempji oħra <p>Dawn l-affarijiet kollha li semmejna fil-lista, għalina jfissru L-AMBJENT TA' MADWARNA. Inħallu lit-tfal jgħidu xi sentenza qasira sabiħa fuq l-ambjent, niktbuha u npengu xi haġa li tmur magħha. Nagħtuhom il-kulur.</p>
Ġ2.1.2	nesploraw modi sempliċi u prattiċi kif nistgħu mmorru minn post għal ieħor	<p>Mill-esperjenzi tat-tfal, inħalluhom jgħidulna meta jkollhom bżonn jivvjaggaw, x'mezz ta' trasport jużaw.</p> <ul style="list-style-type: none"> • bil-mixi: insemmu postijiet fejn normalment immorru bil-mixi; insemmu xi haġa importanti meta nkunu bil-mixi, eż. kif naqsmu triq. Bil-mixi m'hemmx għalfejn nagħtu kas il-<i>one-ways</i>, u s-sinjali tan-<i>no-entry</i>; allura gie li naslu iktar malajr u mmorru f'ċerti postijiet b'iktar kumdità. • bir-rota: min jaf isuq ir-rota? Fejn immorru biha? Meta nuzawha? Insemmu xi haġa importanti meta nsuqu r-rota, eż. għaliex għandna nilbsu <i>crash-helmet</i>. Meta nsuqu r-rota għandna nobdu r-regolamenti tat-traffiku. • bil-karozza tagħna: inħalluhom isemmu matul din l-aħħar ġimgħa ta' sebat ijiem fejn marru bil-karozza privata, eż. wassluna l-iskola, il-quddies, nixtru, ħaduna l-Mużew, eċċ.. Bil-karozza jkollna l-ispejjeż tal-petrol.

		<p>Il-karozzi jħammġu l-arja li nieħdu n-nifs minnha.</p> <ul style="list-style-type: none"> • it-trasport pubbliku: meta jkollna bżonn immorru lejn il-Belt, billi ma nsibux nipparkjaw, l-aħjar huwa li nużaw tal-linja. Min juża tal-linja? Il-Papà u l-Mamà gie li jużawha? X'numru għandha l-karozza tal-linja tiegħek? Fejn twasslek? X'tagħmel eżatt kif tirkeb? Kemm inħallsu? Fejn tistenna? Kif tagħmel biex tinzel?
Ġ2.1.3	I-ambjenti tipiċi Maltin: aħna f'liema wieħed ngħixu?	<p>Il-Maltin u l-Għawdxin, normalment issibhom jgħixu f'xi wieħed minn dawn it-tliet kwalitajiet ta' ambjent:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ambjent fil-kampanja – insibu bosta rħula Maltin imdawrin bis-sbuħija u l-ħdura tal-kampanja 2. ambjent ta' belt – hawnhekk insibu iktar kumditajiet mill-kampanja imma ma nsibux l-arja friska tal-kampanja 3. ambjent maġenb il-baħar – għandna bosta bliet u rħula qrib il-baħar. <p>Permezz ta' stampi u ritratti, nuru lit-tfal il-karatteristiċi ewlenin tat-tliet ambjenti.</p> <p>Minn dak li osservajna f'Ġ2.1.1, meta ħarisna 'l barra mit-tieqa tal-iskola, kif tiddiskrivi l-ambjent ta' madwar l-iskola tagħna, ambjent ta' kampanja (1), ambjent ta' belt (2) jew ta' maġenb il-baħar (3)?</p> <p>Nistaqsu lit-tfal għaliex għażlu 1, 2 jew 3. A, B jew Ċ.</p> <p>Dawn huma xi ideat kif nistgħu noħolqu diskussjoni dwar l-ambjent li ngħixu fih. Filwaqt li ta' min isemmi t-tliet ambjenti, imma kull għalliem għandu jidhol naqra iktar fid-dettal fl-ambjent li fil-fatt huwa l-iktar relevanti għat-tfal tal-klassi tiegħu.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. fil-kampanja: min joqgħod fil-kampanja, filgħodu faċli jisma' xi serduk jidden. Nisimgħu u nitgħallmu l-għanja IS-SERDUK: http://youtu.be/OukFyyVpKV8. Fil-kampanja b'mod ġenerali napprezzaw il-ħdura tas-siġar u l-pjanti fil-post fejn noqogħdu u l-madwar. Nemfasizzaw it-tibdil naturali li jseħħ fil-kampanja minħabba l-istaġuni, minħabba fenomeni naturali mhux previsti (nixfa, għargħar u oħrajn) u l-id tal-bniedem. 2. fil-belt: hawnhekk il-karatteristiċi huma l-kumditajiet bħall-ħwienet, il-postijiet ta' divertiment, iktar traffiku; ninnutaw imma li xi bliet vera jkollhom spazji fejn nistgħu nilagħbu, eż. ġonna pubbliċi. 3. maġenb il-baħar: nisimgħu u nitgħallmu l-għanja: IL-MEWĠA – http://youtu.be/HIKCsdg3ggw; maġenb il-bħar, f'postijiet bħal Birżebbuġa, Marsaxlokk, Tas-Sliema, San Ġiljan, Buġibba, San Pawl il-Baħar, il-Mellieħa u Marsalforn, il-karatteristiċi huma l-blatt jew ramel, il-lukandi għat-turisti u ġie li, is-sajjieda.
Ġ2.1.4	nidentifikaw dak li għamlet in-natura u nqabbluh ma' dak li jagħmel il-bniedem	<p>Nosservaw u nqabblu żewġ ritratti, wieħed ta' rdum niezel dritt għall-baħar u l-ieħor ta' <i>promenade</i> maġenb il-baħar. Nistaqsu lit-tfal liema wieħed sar bix-xogħol tal-bniedem u liema hu naturali. Nemfasizzaw iż-żewġ kelmiet importanti:</p> <p>(A) NATURALI – għadu kif kien, m'hemm l-ebda sinjali ta' xogħol il-bniedem fih</p> <p>(B) MAĦDUM – jidher ix-xogħol li għamlu l-bnedmin fih</p> <p>Nieħdu eżempju mill-kampanja: ritratt ta' xagħri bi pjanti slavaġ, u nqabbluh ma' ritratt ta' dura. Liema hu 'naturali' u liema 'maħdum'?</p> <p>Fl-aħħarnett nieħdu eżempju mill-ambjent ta' belt. Ninnutaw kemm hu diffiċli biex hawn insibu xi ħaġa naturali.</p>

		<p>Kollox hawnhekk huwa 'maħdum' mill-bniedem.</p> <p>Nikkoncentraw fl-aħħarnett fuq it-tip ta' ambjent li aħna mdawrin bih, kulħadd skont fejn joqgħod. Nisseparaw dak li hu 'naturali' minn dak li huwa frott ix-xogħol tal-bniedem, jiġifieri 'maħdum'.</p>
Ġ2.1.5	nosservaw kif il-bniedem juża l-art li għandu madwaru	<p>Insibu stampi ta' xtieli li jagħtuna l-iktar frott komuni hawn Malta: ħass, tadam, bettiegħ, dulliegħ, għeneb, tin, eċċ.. Għandna grupp ta' nies illi jaħdmu l-għelieqi. X'jissejħu dawn?</p> <p>Għandna grupp ta' nies oħra li jrabbu l-baqar, il-fniek, il-mogħoż u n-nagħaġ. Dawn ukoll gie li ngħidulhom bdiewa, imma l-aħjar ngħidulhom raħħala. Dawn jagħtuna l-iktar ħalib. Gie li wkoll nagħmlu prodotti bħall-ġobon. Il-bniedem juża l-art biex jiekol minnha. Hekk il-bidwi jizra', tagħmel ix-xita jew isaqqi u jkollna frott. Dan il-frott jista' jew:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jiġi tal-ħaxix ibiegħ b'xi vann jew trakk u nixtru mingħandu (jew) • neħduh il-fabbriki u nippreservawh ġol-bottijiet. <p>Liema l-aħjar nixtru? U għaliex?</p> <p>Nisimgħu d-diska: TAL-ĦAXIX JGĦAJJAT U JQAJJEM LIN-NIES: http://youtu.be/cXMeUyyci9k</p> <p>M'hemmx dubju li l-aħjar nixtru ikel frisk mhux ikel priservat fil-landi. Għal saħħitna dan ferm aħjar mill-priservs. Biex dan il-ħaxix nibqgħu nixtruh frisk u biex dawn l-animalli jibqgħu jagħtuna l-ħalib frisk, importanti li nibzgħu għall-kampanja. Jekk nibnu kullimkien ma jibqax għelieqi u dan ma jagħmilx tajjeb għal saħħitna.</p>

It-Tieni Sena Primarja		L-ISTORJA
Blokk S 2.1 Eja Nilagħbu		
MIRI: <i>Nagħrfu aspetti ħfief ta' bidla u kontinwità fl-istorja billi nesploraw u nqabblu l-ġugarelli tal-lum mal-ġugarelli ta' dari. Referenza għal xi logħob tradizzjonali.</i>		
kodiċi	il-ħiliet	suggerimenti għall-akkwist tal-ħiliet
S2.1.1	nagħmlu lista/i tal-ġugarelli li għandna llum u nitkellmu dwarhom	<p>Nisimgħu u nitgħallmu l-għanja: GĦANDI KAXXA ĠUGARELLI - http://youtu.be/otYCOqLNAsQ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nistiednu t-tfal jgħidulna b'liema ġugarelli (toys) iħobbu jilagħbu. Nagħmlu lista tal-ġugarelli fuq il-bord. 2. Nistednuhom ukoll jgħidulna l-ġugarelli kif ġew għandhom, jekk xtrawhomx, jekk ġewx għandhom bħala rigal, kemm ilhom għandhom, eċċ.. 3. Ninvestigaw jekk hemmx ġugarelli li huma iktar favoriti mas-subien milli mal-bniet, u vice-versa. 4. Naraw kemm ngħaddu ħin nilagħbu bil-ġugarelli: inqas minn siegħa kuljum? Iktar? Fil-vaganzi iktar jew inqas minn meta jkollna l-iskola? Għaliex? 5. Nistaqsu wkoll dwar il-materjal li minnu huma magħmulin il-ġugarelli li għandna. Plastik, injam, karti, ċraret?

		<p>Għandna ġugarelli jaħdmu bil-batteriji? Nafu x'inhuma batteriji re-chargeable? Għaliex dawn aħjar mill-batteriji normali? X'nagħmlu bihom il-batteriji meta jinħlew?</p>
S2.1.2	<p>nirriċerkaw dwar il-ġugarelli ta' dari u nqabbluhom ma' dawk tal-lum</p>	<p>Din il-ħila nistgħu nizviluppawha minn diversi aspetti. Dawn huma biss suggerimenti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. riċerka: inħajru lill-istudenti jtkellmu man-nanniet tagħhom dwar il-ġugarelli li kien jilagħbu bihom meta huma (in-nanniet) kienu għadhom żgħar. Xi mistoqsijiet interessanti li nistgħu nistaqsuhom huma: <ol style="list-style-type: none"> (a) hemm xi ġugarelli li kontu tilagħbu bihom intom, u għadhom jilagħbu bihom it-tfal illum ukoll? (b) Is-subien u l-bniet kienu jilagħbu bl-istess ġugarelli? (c) Meta kontu taqilgħu ġugarelli bħala rigal? (d) Il-ġugarelli kienu jiswew ħafna flus? (e) Kontu tagħmlu xi ġugarell intom stess minflok tixtruh? (f) Xi mistoqsijiet oħra 2. xi ġugarelli bħall-pupi u l-blalen kienu u baqgħu poplari: nisimgħu u nitgħallmu l-għanja IL-PUPA TIEGHI – http://youtu.be/xS5OASr67xg; inħallu lit-tfal jirrakuntaw għaliex bosta tfal, speċjalment bniet, iħobbu jilagħbu bil-pupi. Dan il-ġugarell, il-pupa, kien u għadu popolari ma' ħafna tfal. Fir-riċerka li għamilna man-nanniet, il-pupi ssemew? 3. ġugarelli li ma jqumux flus: nifhmu kif meta n-nanniet tagħna kienu għadhom żgħar, ma kienx hawn flus fl-idejn daqs illum. It-tfal iħobbuh ħafna l-logħob, allura ma naħsbux li n-nanniet tagħna ma kinux iħobbu l-logħob ukoll. Allura, jekk flus ma jkollokx, u tkun tixtruh, x'taħseb li tagħmel? Inħallu lit-tfal jgħidulna kieku huma x'kienu jagħmlu. 4. il-ġugarelli ta' dari: naraw il-video: http://youtu.be/9exZ3onRNR8 - dan il-video jurina ġugarelli li kienu komuni ħafna madwar 50 sena ilu. Ninnutaw kif il-ġugarelli ta' 50 sena ilu, żgur li t-tfal tal-lum jieħdu pjaċir bihom ukoll. Niddiskutu. 5. ġugarell li kien popolari imma illum m'għadux: IŻ-ŻUGRAGA – dan kien ġugarell kien popolari ħafna mat-tfal. M'għandux bżonn batteriji biex jaħdem. Nispjegaw lit-tfal kif kienet taħdem iż-żugraga. Naraw video dwar wieħed espert li kapaċi jħaddem żugraga speċjali. Ninnutaw il-kapaċità ta' dan l-artist: http://youtu.be/pBNkzrJzxHM. Nisimgħu u nitgħallmu l-għanja: IŻ-ŻUGRAGA – http://youtu.be/Zv78ER5U2rw 6. Kif nindunaw jekk ġugarell kienx jeżisti fil-passat? Il-batteriji ma kinux jeżistu fl-antik, allura nifhmu li kull ġugarell li jaħdem bil-batteriji, huwa pjuttost modern. Tajjeb li nkunu konxji li xi tipi ta' ġugarelli, bħal dawk li jaħdmu bil-batteriji, ma kinux jeżistu fl-imgħoddi. Nifhmu għala kien hemm dawk it-tip ta' ġugarelli fl-imgħoddi u kif dawn tbiddlu illum; inkunu konxji bit-tibdil li ġab miegħu ż-żmien. Illum ħafna iżjed ġenituri għandhom il-flus biex jixtru ġugarelli li jiswew ħafna flus lit-tfal tagħhom. Bil-progress li sar il-ġugarelli nfushom saru iżjed raffinati. Tajjeb nifhmu li t-tip ta' ġugarelli li t-tfal kellhom fil-passat qegħdin jinbidlu

		<p>minħabba l-progress li sar. Nifhmu wkoll kif l-invenzjonijiet tad-dawl u l-batteriji kellhom effett kbir fuq it-tip ta' ġugarelli li saru popolari mat-tfal. Invenzjonijiet ġodda, bħall-kompjuter, wasslu wkoll biex il-logħob fuq il-kompjuter isir iżjed popolari mill-ġugarelli sempliċi.</p>
S2.1.3	Il-logħob barra, dari u illum	<p>Permezz ta' intervisti ma' persuni anzjani u sorsi viżwali bħal ritratti u videos antiki, nifhmu kemm l-ambjent kien ferm differenti minn dak tal-lum. Xi punti li nistgħu naħdmu fuqhom:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ it-triq ta' dari kien ħafna iktar kwieti u ħielsa minn kull periklu li sar iġib miegħu t-traffiku tal-lum ▪ ma kienx hawn kompjuters u t-televixins kienu għadhom rari, jeżistu biss f'xi każin ▪ ma kienx hawn <i>playgrounds</i> u spazji oħra bħall-grawnds tal-futbol, allura t-tfal kienu jilagħbu f'kull spazju li jsibu, eż. toroq, pjazez, sqaqin ▪ it-tfal kienu jivvintaw il-logħob, eż. iċ-ċirku, karrettuni żgħat, skuters, roti eċċ. ▪ illum l-ispace ta' barra huma ferm iktar organizzati; fit-toroq żgur ma tistax tilgħab, imma għandna <i>playgrounds</i> bil-bandli, grawnds tal-futbol, <i>tennis-courts</i>, grawnds tal-<i>basketball</i> ▪ ħafna tfal illum jinkitbu u jattendu sessjonijiet ta' logħob organizzat, eż. <i>nursery</i> tal-futbol ▪ saru popolari ħafna speċjalment mal-kbar, il-<i>gymns</i>
S2.1.4	Niskopru mill-ġdid kif jintlagħbu żewġ logħbiet tradizzjonali	<p>Peress li fl-antik, ħafna familji ma kellhomx biżżejjed flus biex jixtru ġugarelli għal uliedhom, it-tfal kienu jsibu mod kif jilagħbu flimkien mingħajr ma jkollhom bżonn ġugarelli. Għalhekk kienu jivvintaw xi logħbiet b'affarijiet li jsibu u ma jiswewx flus. Kienu jilagħbu fi grupp, fit-triq (għax ma kienx hemm traffiku). Se nsemmu xi logħob tradizzjonali biex minnu l-għalliem jagħzel tnejn u nippruvaw nerġgħu nħajru lit-tfal biex jilagħbuhom. Hekk inkunu qegħdin inżommu tradizzjonijiet ħajjin. Ninnutaw li l-logħob tradizzjonali huwa logħob sempliċi u biex nilagħbuh ma nonfqux flus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naraw dan il-video: http://youtu.be/yIbluLwul8w (4 minuti) - jissemmew diversi logħbiet tradizzjonali • Logħob tradizzjonali: (naraw video: http://youtu.be/VrTjZIRSIHI) iċ-ċirku, il-passju, il-logħba tal-boċċi, iż-żibeg, Ara Ġejja l-Mewt Għalik, ix-xixu, ġbid tal-ħabel (<i>tug-of-war</i>), Il-Qattus u l-Ġurdien. • Naħsbu f'xi logħob antik li għadna nilagħbu f'dan iż-żmien eż. noli, ħarba (catch), tellieqa eċċ.
S2.1.5	Niskopru d-differenza bejn il-ġugarelli u l-logħob	<p>X'inhil d-differenza bejn ĠUGARELL u LOGĦBA?</p> <p>Meta nilagħbu b'karozza tal-logħob, ngħid li nkunu qegħdin nilagħbu b'ġugarell.</p> <p>Meta nilagħbu l-futbol, jew intellqu bir-roti, inkunu qegħdin nilagħbu l-logħob.</p> <p>X'differenza hemm? Inħallu lit-tfal jaslu għall-konklużjonijiet tagħom huma. Xi ideat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Il-ġugarelli tajbin biex nilagħbu bihom meta jkun il-maltemp u jkollna noqogħdu ġewwa • Il-logħob sabiħ nilagħbuh għall-arja barra, ġo xi ġnien sabiħ • Hemm logħob ta' ġewwa, eż. table-soccer, ludo, chess, u logħob ta' barra bħaċ-ċiklizmu

		<ul style="list-style-type: none">• Illum daħal ħafna logħob bil-kompjuter; irridu noqogħdu attenti li dan ma jagħmilniex għażżenin